

TÜRK MİLLİ EğİTİM SİSTEMİNDE AMAÇLAR SORUNU

Mehmet TEYFUR *

Amaç, örgütün boyutlarından biridir. Hatta en önemlilerindedir. Her örgüt belli amaçları yaşatmak için vardır. Taymaz'a göre, eğitim ve öğretim sürecinde amaç bireyin davranışlarında meydana getirilmesi istenilen değişikliklerdir. Bu nedenle amaç bir bakıma elde edilebilecek, sağlanabilecek sonuç olarak görülür (Taymaz, 1981, S,5).

Türk Milli Eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri amaçların saptanması ve saptanan amaçların gerçekleşme derecesi ile ilgilidir. Varış'a göre, amaçlar gerek topluma gerekse bireye geliştirici unsur getirmek durumundadır. Birey amaçların işaret ettiği davranışları edinmek suretiyle toplumun gelişmesine katkıda bulunacaktır (Varış 1978 S. 132). Bu bağlamda amaçlarla sistemin öğeleri arasında ilişki vardır. Sistemin başansı bu ilişdnin olumluluk düzeyi ile ilgilidir.

Öğretmen-Amaç İlişkisi:

Ders programları, öğretim araçları ve gereçleri, öğrenci topluluğu ve okulun genel havası, bunların tümü gençlerin yetişmesi bakımından çok önemli olmakla eğitim sürecinin en etkili unsurunun öğretmen olduğu bir gerçektir. Ayrıca yönettiği eğitim etkinlikleri sırasında dolaylı ve dolaysız olarak öğrencilerin üzerinde unutulmaz izler bırakır (Oğuzkan, 1989 S. 40), salt kendi alanı ile ilgili olarak eğitim faaliyetlerini yürütse dahi, aynı zamanda bir yönetici, bir organizatör, bir rehber, bir izleyici ve bir değerlendiricidir.

Akyüz'e göre, öğretmenlerin toplum kanalıyla etkileri genel olarak eğitimin ve okulun etkisi, fonksiyonları ile ilgilidir. Fakat okul ve eğitim öğretmensiz düşünölmeyeceğine göre, yine öğretmenlerin etkisi sözkonusudur (Akyüz, 1978, S.). Öğretmenler bu etkiyi yaparken görmüş olduğu eğitim ve kişilik özelliklerine göre davranmaktadırlar. Fakat yapacağı her türlü etkinin sınırlarını Türk Milli Eğitimin amaçları çizmektedir. Bu bağlamda öğretmen gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretim kademesinde öğrenciye kazandıracığı davranışları belirtirken ayrıca amaçların gerçekleşebilir olmasını, öğrenciye yönelik olmasını, açık ve anlaşılır olmasını, sürenin iyi tesbit edilmiş olmasını ve değerlendirilebilir olmasını unutmamalıdır.

* Ağrı Eğitim Fakültesi Öğretün Görevlisi

Öğretmenler çalıştıkları eğitim kademesinin amaçlarını gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Ayrıca bu kişilerin belirtilen amaçları gerçekleştirecek nitelikte olması zorunludur.

Yönetici-Amaç İlişkisi:

Kaya'ya göre, eğitim yöneticisi bir eğitim örgütünün başı olarak, örgüt yasalarının genel eğitim politikalarının genel eğitim politikalarının kalkınma planlarının ve çağdaş eğitim anlayışının beklentileri doğrultusunda, örgütünü başarıyla amacına ulaştırmak göreviyle yükümlü olup, bunun için yetkiye, yardımcılara, ve öteki olanaklara sahiptir (Kaya, 1986, S. 95). Yöneticinin başarıya ulaşması için yalnızca başında bulunduğu eğitim kurumu ile ilgili yasa ve yönetmelikleri bilmesi yeterli değildir. Kendi toplumundaki değişmelerle beraber, dünyadaki çağdaş değişimleri de izlemek zorundadır.

Okul, eğitim örgütünün en küçük birimidir. Bu birimin başında ise okul yöneticisi bulunmaktadır. Bursalıoğlu'na göre, okulun amaçlarını yaşatacak ve havasını koruyacak iç öğelerin lideri müdür olmalıdır (Bursalıoğlu, 1982, S. 59). Okul yöneticisi başında bulunduğu eğitim örgütünün amaçlarının gerçekleşmesi durumunda sisteme yapacağı katkıyı bilmek ve bu inançla amaçları gerçekleştirmek zorundadır.

Okul yöneticisi eğitim kademesinin amaçlarının gerçekleşmesini istiyorsa, öğretmenleri ve diğer personeli amaçlar konusunda bilgilendirmek, okul bazında kararlara katmak zorundadır. Eğitim kurumları, informal bir yapıya sahip olduklarından dolayı, yönetici gerek öğretmenler gerekse öğrenciler arasında oluşan gruplardan yararlanmalıdır.

Eğitim kurumlarının karşılaştığı sorunlar, yöneticinin amaçları gerçekleştirmesine engel olmamalıdır.

Öğrenci-Amaç İlişkisi:

Bir okulun varoluş nedeni eğitilecek öğrenciler olmasıdır. Okuldaki tüm diğer eğitsel, yönetsel işlemler, eğlemler, uğraşılan öğrencilere yöneliktir. Öğrencileri odak olarak alır (Başaran, 1982, S. 129). Öğrenci amaçlardan etkilenen kişi olduğundan dolayı, bu anlamdaki amaçların okul yönetimi tarafından onlara tanıtılması gerekir.

Bursalıoğlu'na göre, birey ancak kendi eylemi kanalıyla öğrenir ve öğrendiği her şey öğrencinin kendi eylemi yoluyla kazandığı deneyimdir. Bu bakımdan öğrenme durumları, öğrencinin ileride içinde bulunması, düşünmesi ve davranması beklenen durumlara bir dereceye kadar benzemelidir. Bu ilkelere

ve bugünkü sosyo ekonomik hayatın özelliklerine göre okul öğrenci hızlı sanayileşen ve şehirleşen bir çevre ve topluma demokratik vatandaşlığın gitgide güçleşen görevlerine bilimsel yöntem ve üretimin geçeri i olduğu bir dünyaya artan ve çeşitlenen bilgi ve becerilere, ayrıca her öğrencinin yetenekleri, bilgileri ve gereksinimlerine göre hazırlamalıdır (Bunialıoğlu, 1982, S. 70). Sezgin'e göre, öğrencilerin gerçekleştirmeleri teklenen amaçları önceden bilmeleri öğrenmenin etkililiğini artırır (sezgin, 1991, S. 157).

İlericiler, çocukların incelenmesini özellikle onların ilgilerinin ve sorunlarının araştırılmasını ve zihinlerindeki amaçların ortaya çıkarılması gerektiğini vurgulamakta ve çocukların incelenmesinden elde edilen bilgilerin eğitim amaçları oluşturmada temel kaynak olarak görmektedirler.

Okul-Amaç İlişkisi:

Eğitim sisteminin en önemli parçası okuldur. Yapılan her türlü düzenleme sistemin en alt basamağı olduğundan dolayı okulu, yani onu oluşturan unsurlarını etkilemektedir. Okulun temel aldığı eğitim felsefesi veya toplumsal felsefe iyi bir toplumu tanımlamaya çalışmaktadır.

Sistem yaklaşımına göre bir okulun amaçlarını gerçekleştirebilecek bir yapıya ulaşabilmesi için alt sistemleriyle birlikte bir sistem bütünlüğüne ulaşması gerekir (Başaran, 1982, S. 89).

Bursalıoğlu'na göre, öğrenci okulda sadece çeşitli bilgi ve beceriler değil, değerler görüşler ve davranışlar öğrenir ve bunlar öğrencinin kişiliği üzerinde, bilgi ve becerilerden daha az etkili değildir (Bursalıoğlu, 1982, S. 70). Okullar İnfomal bir yapıya sahip olduklarından dolayı bu alanda da oluşacak durumları dikkate alacak amaçları oluşturmuk zorundadır. Okulun öğrenciyi toplumsallaştırmak gibi bir görevi vardır. Okulun bu görevini dahi iyi yerine getirmesi için ulaşılabilir niteliklere sahip amaçlar oluşturması gerekir. Yani toplumun yapısına dikkat edilmelidir.

Çağdaş toplumların sorunları bu toplumların incelenmesi ve analiz edilmesinde önemli bir yer oluşturmaktadır. Bu inceleme ve analiz eğitim amaçlarının oluşturulmasında temel olarak alınması gerekmektedir. Bu nedenle okul çağdaş toplumun üstesinde gelmede gençlere yardım edecek temel kurumdur. Bütün toplumlar insanları yetiştirmeyi kendi varlıklarının devamı için bir araç olarak kullanırlar. Bu yetiştirme işini hiç bir toplum rasdantıya bırakmamaktadır. Bu faaliyetleri daha önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda yerine getirmektedirler. Dolayısıyla toplumların gelişmişlik düzeyi ile eğitim sisteminin her basamağının amaçlan arasmda bi" ilişki vardır.

Sonuç olarak uzak ve yakın amaçlar 21. yüzyılın Türk insanının özelliklerini dikkate alarak yeniden incelenmelidir. Bu inceleme işine sistemin en küçük parçası ve aynı zamanda en önemli parçası olan okuldan başlanmalıdır. Amaçlar konusunda eğitim kurumlarında uygulayıcı olan insanlar bilgilendirilmeli, yani öğretmen ve yönetici öğrencide davranış değişikliğini meydana getirmek istediği zaman genel sisteme yapacağı katkıyı bilmek zorundadır. Dolayısıyla eğitim kademesinin amaçları yeniden yazıldığı zaman amaçlarda etkilenen yada amaçları uygulayan kişilerin görüşlerine de başvurularak amaçlar oluşturulmalıdır. Oluşturulan bu amaçların soyut değilde daha davranışsal olarak ifade edilmelidirler.

Kaynaklar:

- 1- Akyüz, Yahya, Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940), Ankara Doğan Basımevi. 1978.
- 2- Başaran, İ,Ethem, Temel Eğitim ve Yönetimi, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No. 112,1982.
- 3- Bursalıoğlu, Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No. 107,1982.
- 4- Kaya, Yahya Kemal, Eğitim Yönetimi, Ankara: Bilim Yayınları, 1986.
- 5- Oğuzkan, A.Ferhan, Ortadereceli Okullarda Eğitim, Ankara: Emel Matbaacılık 1989.
- 6- Sezgin, S.İlhan, Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, 1991.
- 7- Taymaz, Haydar, Hizmetiçi Eğitim, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, 1981.
- 8- Varış, Fatma, Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No. 75,19.